EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 2.6.2025.
COM(2025) 268 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI

par Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 12. decembra Regulas (ES) Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (pārstrādāta redakcija) piemērošanu

{SWD(2025) 135 final}

1. IEVADS

1.1. Pamatinformācija

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (pārstrādāta redakcija)[1] ("Regula") nenoliedzami ir ES privāto starptautisko tiesību pamatā. Tajā ir paredzēti vienoti noteikumi par jurisdikcijas konfliktu risināšanu, kā arī spriedumu, publisku aktu un tiesas izlīgumu brīvas aprites standarts Eiropas Savienībā, lai galu galā atvieglotu piekļuvi tiesai visās cilviltiesību un komerctiesību jomās, kas ir ārpus ģimenes, mantošanas un maksātnespējas tiesību jomas. Ar to atcēla un aizstāja Padomes Regulu (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās[2] ("regula "Brisele I""). Regula lielā mērā apstiprināja un pastiprināja iepriekšējās regulas noteikumus, bet arī ieviesa attiecīgus jauninājumus, piemēram, ar to atcēla *exequatur*.

Regulu, kas grozīta 2014. gadā[3], kopš 2015. gada 10. janvāra piemēro visās dalībvalstīs, tai skaitā Dānijā[4].

1.2. Šā ziņojuma sagatavošana un mērķi

Šis ziņojums ir sagatavots saskaņā ar Regulas 79. pantu. Ziņojuma sagatavošanas laikā Eiropas Savienības Tiesas ("EST" vai "Tiesa")[5] judikatūra bija galvenais informācijas avots par Regulas piemērošanu. Ziņojumā izmantoti arī Komisijas pasūtītā pētījuma[6] ("pētījums") konstatējumi, lai sekmētu šā ziņojuma sagatavošanu. Šā pētījuma gaitā ir notikusi apspriešanās ar dalībvalstīm un ir ņemti vērā to viedokļi, kā arī papildu elementi, ko dažas dalībvalstis norādīja pēc Komisijas pieprasījuma Padomes Civillietu darba grupas (Vispārēji jautājumi) 2024. gada 28. februāra sanāksmē.

Šajā ziņojumā ir ņemti vērā arī projekta *JUDGTRUST*[7] konstatējumi un informācija par Regulas praktisko piemērošanu, kas 2023. gadā savākta, izmantojot Eiropas Tiesiskās sadarbības tīklu civillietās un komerclietās. Visbeidzot, gatavojot šo ziņojumu, notika attiecīgās valstu judikatūras izpēte, ja tāda bija pieejama.

Ziņojuma mērķis ir sniegt vispārēju novērtējumu par Regulas piemērošanu, īpašu uzmanību pievēršot tās vissarežģītākajiem aspektiem, kā arī tiem, kas skaidri uzskaitīti 79. pantā. Turklāt tajā ir aplūkoti vairāki jauni un aktuāli jautājumi, piemēram, digitalizācija, kolektīvā tiesiskā aizsardzība un jomas, kurās varētu izmantot pašreizējo noteikumu vienkāršošanas un modernizācijas sniegtās priekšrocības.

---

1 OV L 351, 20.12.2012., 1. lpp.

2 OV L 12, 16.1.2001., 1. lpp.

3 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 542/2014 (2014. gada 15. maijs), ar ko Regulu (ES) Nr. 1215/2012 groza attiecībā uz Vienotajai patentu tiesai un Beniluksa valstu tiesai piemērojamiem noteikumiem (OV L163, 29.5.2014., 1. lpp.). Grozījuma mērķis bija ļaut īstenot tā dēvēto "patentu paketi", pirmkārt, ļaujot stāties spēkā Vienotās patentu tiesas izveides nolīgumam (OV C 175, 20.6.2013., 1. lpp.) un, otrkārt, nodrošinot atbilstību šā nolīguma regulai, kā arī 1965. gada Beniluksa Līguma protokolam.

4 Dānija piemēro Regulu saskaņā ar 2005. gada 19. oktobra Nolīgumu starp Eiropas Kopienu un Dāniju par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās, (OV L 299, 16.11.2005., 62. lpp.).

5 Tika izskatīti tikai tie spriedumi un ģenerāladvokātu secinājumi, kas izdoti pirms 2025. gada 1. aprīļa.

6 Pētījumu sagatavoja *Milieu SRL*, un tas ir pieejams ES Publikāciju birojā (europa.eu).

7 Projekts "Regula "Brisele Ia. Standarts spriedumu brīvai apritei un savstarpējai uzticībai Eiropas Savienībai" (*JUDGTRUST*), ko finansē no Eiropas Komisijas programmas "Tiesiskums" (JUST-AG-2017/JUST-JCOO-AG-2017) un ko īstenoja *T.M.C. T.M.C. Asser Instituut* sadarbībā ar Hamburgas Universitāti, Antverpenes Universitāti un Starptautisko juridisko institūtu. Projekta galvenie konstatējumi ir pieejami šādā tīmekļvietnē: Asser.nl.

Papildu informācija par atsevišķiem jautājumiem, arī sīkāka analīze, un atsauces uz EST judikatūru ir iekļautas šim ziņojumam pievienotajā dienestu darba dokumentā.

1.3. Vispārējs pārskats par Regulas piemērošanu

Kopumā uzskata, ka Regula ir ļoti veiksmīgs instruments un tajā paredzētie uzlabojumi, piemēram, *exequatur* atcelšana, ir pastiprinājuši tiesu iestāžu sadarbību civillietās un komerclietās, tāpēc tos ir atzinīgi novērtējušas dalībvalstis un ieinteresētās personas. Regulas noteikumi kopumā tiek uzskatīti par skaidriem un vienkāršiem, un šā iemesla dēļ praktiķi tos augstu vērtē.

Pastāv arī plaša vienprātība par to, ka principā EST judikatūra sniedz pietiekamus norādījumus un palīdzību tiesu iestādēm Regulas noteikumu piemērošanā. Tomēr attiecībā uz dažiem konkrētiem jautājumiem vairākas dalībvalstis uzskata, ka Regulas interpretācija rada sarežģītas problēmas, un tās ierosina likumdevējam sniegt precizējumus.

Ņemot vērā vispārējo apmierinātību ar Regulas darbību, jebkādiem grozījumiem būtu jānovērš reālas praktiskas grūtības un nevajadzētu izraisīt Regulas labi funkcionējošās sistēmas pārstrādāšanu. Konkrētāk, šādu grozījumu mērķim vajadzētu būt Regulas turpmākai vienkāršošanai un administratīvā sloga samazināšanai, jo īpaši attiecībā uz vājākajām pusēm, piemēram, patērētājiem vai MVU. Vienlaikus grūtības, ko var pienācīgi atrisināt ar turpmāku judikatūru, būtu jāizslēdz no jebkādas likumdošanas pasākumu iejaukšanās jomas.

2. PIEMĒROŠANAS JOMA UN DEFINĪCIJAS

2.1. Piemērošanas joma (1. pants)

Regulu piemēro civillietās un komerclietās ar pārrobežu elementiem. Vairāki lietas priekšmeti, kurus citādi varētu klasificēt kā civiltiesiskus vai komerciālus jautājumus, ir skaidri izslēgti no piemērošanas jomas. Kopumā darbības jomas noteikumi darbojas labi, bet daži interpretācijas jautājumi, šķiet, regulāri tiek uzdoti atkārtoti, jo īpaši attiecībā uz jēdzienu "pārrobežu ietekme" un šķīrējtiesas izslēgšanu.

No EST judikatūras un pētījuma gaitā notikušajām apspriedēm izriet, ka, novērtējot Regulas piemērošanu, īpaša uzmanība jāpievērš vairākiem jautājumiem:

- standartam, kas jāizmanto, lai izlemtu, vai lietai ir pārrobežu ietekme;
- "civillietu un komerclietu" definīcijai;
- ar maksātnespēju saistītu prasību nošķiršanai (izslēgtas no darbības jomas);
- šķīrējtiesas izslēgšanai[8].

Šķīrējtiesas izslēgšana

Jautājumi, kas saistīti ar šķīrējtiesu, ir izslēgti no Regulas darbības jomas kopš Briseles konvencijas pieņemšanas 1968. gadā. Tomēr Regulā šis izņēmums tika pastiprināts, 12. apsvērumā iekļaujot precizējošu formulējumu, kā arī 73. panta 2. punktā iekļaujot īpašu

[8] Izņemot šo punktu, kas analizēts turpmāk, pārējie trīs jautājumi ir sīkāk izklāstīti šim ziņojumam pievienotā Komisijas dienestu darba dokumenta I daļā.

noteikumu, kura mērķis ir izvairīties no jebkādas pārklāšanās ar Konvenciju par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu[9] ("Ņujorkas konvencija").

Lietā *London Steam-Ship Owners' Mutual Insurance Association* (C-700/20), par kuru 2022. gadā tika pieņemts lēmums saskaņā ar regulu "Brisele I", EST lēma, ka nesavienojams spriedums, kas pieņemts kā šķīrējtiesas nolēmums, var liegt citas dalībvalsts sprieduma atzīšanu, pamatojoties uz regulas "Brisele I" 34. panta 3. punktu (Regulas 45. pants), bet pēc tam sasaistīja atteikuma pamata piemērojamību ar nosacījumu, ka tas ir pieejams tikai tad, ja šķīrējtiesas nolēmuma saturs varētu būt saskaņā ar regulu "Brisele I" pieņemta sprieduma priekšmets. Šajā kontekstā jānorāda, ka Tiesa šo nolēmumu pieņēma, nevis pamatojoties uz ārvalstu sprieduma nesavienojamību ar šķīrējtiesas nolēmumu, bet tikai atsaucoties uz spriedumu, ar kuru apstiprināts šķīrējtiesas nolēmums. Vienlaikus Tiesa nosprieda, ka uz sabiedriskās kārtības izņēmumu nevar atsaukties, pamatojoties uz šādu nesavienojamību.

Pētījumā atklājās neviendabīga aina. Lai gan lielākā daļa respondentu nesaskārās ar problēmām saistībā ar šā izņēmuma piemērošanu, valsts judikatūra astoņās dalībvalstīs liecina, ka šķīrējtiesas izņēmums attiecas ne tikai uz šķīrējtiesas nolēmumu atzīšanu un izpildi, bet arī uz spriedumiem, ar kuriem apstiprina šādus nolēmumus. Šāda prakse, šķiet, ir pretrunā Tiesas spriedumam lietā *London Steam-Ship Owners' Mutual Insurance Association*.

EST spriedumā ir norādīts arī uz citu problēmu, proti, *lis pendens* noteikuma neesību attiecībā uz šķīrējtiesas procesiem. Faktiski nesavienojamības risks starp šķīrējtiesas nolēmumiem vai spriedumiem, kas apstiprina šādus nolēmumus, un citiem spriedumiem, iespējams, tiktu samazināts vai pat novērsts, ja šādās situācijās Regulā būtu ietverts skaidrs noteikums par prioritāti.

Tā rezultātā iespējamās turpmākās pārskatīšanas laikā varētu sīkāk izpētīt, vai Regulā var risināt konkrētas praktiskas situācijas, piemēram, paredzēt skaidru *lis pendens* noteikumu, kas varētu novērst nesavienojamības situācijas starp šķīrējtiesas nolēmumu/spriedumu, ar ko apstiprina šādu nolēmumu, un citu spriedumu.

2.2. Definīcijas (2. un 3. pants)

Regulas 2. pantā ir ietvertas vairākas definīcijas, tai skaitā attiecībā uz jēdzienu "spriedums", "tiesas izlīgums" un "publisks akts".

"Sprieduma" definīcija attiecas uz jebkuru šādu tiesas aktu neatkarīgi no tā nosaukuma, ko izdevusi "dalībvalsts tiesa". Regulā nav ietverta "tiesas" definīcija.

Kā jauninājums Regulas 2. panta a) punkts nepārprotami paplašina sprieduma definīciju, iekļaujot tajā noteiktus pagaidu pasākumu veidus, tai skaitā aizsardzības pasākumus. Tomēr uz šādu pasākumu atzīšanu un izpildi citās dalībvalstīs attiecas divi nosacījumi.

Pirmkārt, tas ierobežo pagaidu pasākumu apriti, pieļaujot tikai tos, ko noteikušas tiesas, kurām saskaņā ar Regulu ir jurisdikcija izskatīt lietu pēc būtības. Tas nozīmē, ka, lai gan pagaidu pasākumus joprojām var noteikt tiesas, kurām saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir jurisdikcija izskatīt lietu pēc būtības, šādus lēmumus nevar atzīt un izpildīt ārvalstīs saskaņā ar Regulu.

Otrkārt, definīcija kodificē pastāvošo judikatūru (sk., piemēram, *Denilauler*, 125/79), lai izslēgtu no aprites tīri *ex parte* pasākumus. Tā rezultātā pagaidu pasākumus var atzīt vai izpildīt tikai tad, ja parādnieks ir uzaicināts ierasties uz tiesu vai tam ir izsniegts lēmums,

[9] 1958. gada 10. jūnija Konvencija par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu, kas stājās spēkā 1959. gada 7. jūnijā (330 UNTS 38).

kurā ietverti pasākumi, pirms to izpildes. Šķiet, ka šī *ex parte* pagaidu pasākumu izslēgšana no aprites saskaņā ar Regulu rada dažas praktiskas problēmas. Piemēram, pētījums liecināja, ka Austrijā un Čehijā lielākā daļa pagaidu pasākumu ir *ex parte* un tādējādi tos nevar izpildīt saskaņā ar Regulu. Vispārīgāk runājot, lai gan pašreizējā sistēma atbalsta atbildētāja procesuālo tiesību aizsardzību, tiek ietekmēts pagaidu pasākumu būtisks elements, proti, to spēja tikt ātri un efektīvi izpildītiem. Saskaņā ar pašreizējo režīmu kreditoram ir jāizvēlas starp pārsteiguma efektu, kas piemīt *ex parte* procedūrai, un pasākumu izpildāmības ierobežošanu dalībvalstī, kurā tie tika noteikti, vai starp nolēmumu, kas var nonākt apritē, bet kam jābūt balstītam uz parādnieka iepriekšēju iesaistīšanos (un tādējādi brīdinājumu).

Vēl viena problēma attiecas uz iestādēm, kas 3. pantā ir skaidri noteiktas kā "tiesa" Regulas nolūkos. Lietā *Pula Parking* (C-551/15), saskaroties ar jautājumu, vai Horvātijas notārus var uzskatīt par "tiesu" saskaņā ar Regulu, EST atbildēja noliedzoši, atsaucoties uz *inter partes* tiesvedības neesību kā galveno iemeslu saskaņā ar iepriekšējo judikatūru (*Denilauler,* 125/79). Tomēr jāņem vērā, ka Horvātijas procedūra ir ļoti līdzīga Ungārijas saīsinātās tiesāšanās procedūrai par atgādinājumiem veikt maksājumus, kas minēta Regulas 3. panta a) punktā. Nav pārsteidzoši, ka arī, no vienlīdzīgas attieksmes skatu punkta raugoties, lielākā daļa respondentu, kas uzskatīja, ka "tiesas" jēdziens ir problemātisks, bija no Horvātijas un ka dažas dalībvalstis norādīja, ka grozījumu vai pārstrādāšanas gadījumā tās vēlētos ieviest papildu struktūras saskaņā ar 3. pantā paredzētajiem izņēmumiem. Lielākā daļa pētījuma respondentu nesaskatīja nekādas problēmas saistībā ar Regulā sniegtajām definīcijām.

Tādējādi Regulas iespējamās turpmākās pārskatīšanas laikā varētu sīkāk izskatīt šo jautājumu, tai skaitā iespēju norādīt jēdziena "tiesa" definīciju vai aprakstu, kas, no vienas puses, uzlabotu Regulas efektivitāti un, no otras puses, iespējams, novērstu nepieciešamību paredzēt izņēmumus. Jāturpina apsvērt arī pagaidu pasākumu jēdzienu, jo īpaši saistībā ar to, vai būtu jāiekļauj *ex parte* pasākumi.

3. JURISDIKCIJA

3.1. Jurisdikcijas noteikumu iespējamā attiecināšana uz atbildētājiem, kuru domicils ir trešās valstīs

Regulas II nodaļā izklāstītos noteikumus par jurisdikciju piemēro lietās, kad atbildētāja domicils ir kādā dalībvalstī, izņemot dažas īpašas situācijas (patērētāju līgumi, atsevišķi darba līgumi, situācijas, kurās tiesām ir izņēmuma jurisdikcija vai kad puses izvēlas tiesu). Visos citos strīdos, kur iesaistīts atbildētājs, kura domicils ir ārpus Savienības, jurisdikciju reglamentē dalībvalstu tiesību akti[10].

Komisijas 2010. gada priekšlikumā par regulas "Brisele I" pārstrādāšanu[11] ("2010. gada priekšlikums") tika ierosināts paplašināt regulas darbības jomu, attiecinot to arī uz jurisdikciju strīdos, kuros atbildētāju domicils ir ārpus Savienības. Likumdošanas procesa laikā tika uzskatīts, ka šāds risinājums būtu piemērots dažās situācijās, piemēram, ja viena no līguma pusēm tiek uzskatīta par vājāku (piemēram, patērētāju līgumos vai atsevišķos darba līgumos), bet, lai to piemērotu visās jomās, priekšroka būtu dodama daudzpusējam risinājumam. Tajā laikā šādu daudzpusēju risinājumu varēja paredzēt, jo īpaši saistībā ar Hāgas Starptautisko privāttiesību konferenci.

Šādu risinājumu varēja rast tobrīd notiekošajās sarunās, kuru rezultātā 2019. gadā tika pieņemta Konvencija par ārvalstu spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās

[10] Sk. Regulas 6. pantu.

[11] Sk. Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (14.12.2010., COM(2010) 748 galīgā redakcija).

("Spriedumu konvencija"). Tomēr šis instruments neietver tiešus jurisdikcijas pamatus, bet tikai netieši atsaucas uz jurisdikciju kā atzīšanas un izpildes priekšnosacījumu. Pašlaik Hāgas konferencē turpinās darbs jurisdikcijas jomā, taču ir maz ticams, ka tiks atrasts saistošs daudzpusējs risinājums, pamatojoties uz tiešiem jurisdikcijas pamatiem.

Šādu noteikumu trūkums Regulā rada vairākas problēmas[12]. Pirmkārt, tā kā dalībvalstu tiesību akti ir ļoti atšķirīgi, pašreizējā situācija rada nevienlīdzīgu piekļuvi tiesai un nevienlīdzīgus konkurences apstākļus ES un trešo valstu uzņēmumiem un pilsoņiem, kas ir iesaistīti starptautiskos (ārpus ES) darījumos, atkarībā no tā, kur ir viņu domicils. Lai gan puses dažās dalībvalstīs var celt prasību pret trešo valstu atbildētājiem, pamatojoties uz plašu jurisdikcijas pamatu klāstu, tai skaitā dažkārt pārmērīgiem pamatiem, citas puses citās dalībvalstīs var saskarties ar ierobežotāku jurisdikcijas pamatu klāstu, lai celtu prasību pret šādam pusēm[13]. Šo nevienlīdzīgo situāciju vēl vairāk pastiprina tas, ka attiecīgos spriedumus var atzīt un izpildīt visā Savienībā, pamatojoties uz Regulu pat tad, ja izcelsmes tiesas jurisdikcija ir pārmērīga.

Turklāt šķiet, ka šādai situācijai ir negatīva ietekme uz darījumdarbību un tiesvedību cilvēktiesību jomā. Šāda veida tiesvedībā cietušie[14] bieži vien mēģina celt prasību gan pret ārvalstu uzņēmumu, kura domicils ir ārpus ES, gan kontrolējošo mātesuzņēmumu, kas bieži atrodas ES. Dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgi noteikumi par iespēju noteikt jurisdikciju attiecībā uz trešās valsts meitasuzņēmumu mātesuzņēmuma mītnesvietā. Šī situācija rada juridisko nenoteiktību un jau atkal nevienlīdzīgus apstākļus Savienības pusēm – šajā gadījumā gan prasītājam, gan atbildētājam mātesuzņēmumam ES. Pašreizējie 8. panta noteikumi, kas ļauj apvienot tiesvedības procesus viena atbildētāja domicila vietā, nav piemērojami, ja viena atbildētāja domicils ir ārpus ES (sk. spriedumu lietā *Sapir and Others* (C-645/11)). Tātad, ja valsts noteikumi neļauj apvienot tiesvedības procesus, varētu būt divas paralēlas lietas – viena pret mātesuzņēmumu ES un otra pret meitasuzņēmumu trešā valstī – un pastāv risks, ka tiks pieņemti nesavienojami spriedumi.

Pētījums atklāja neviendabīgu ainu saistībā ar jurisdikcijas noteikumu attiecināšanu arī uz atbildētājiem, kuru domicils ir trešās valstīs. Daudziem respondentiem nebija viedokļa par to, vai šādu noteikumu trūkums rada problēmu. Lielākā daļa dalībvalstu neuzskatīja, ka noteikumu trūkums ir problēma, bet dažas kritizēja pašreizējo situāciju kā tādu, kas palielina darījumu izmaksas un rada papildu sarežģījumus prasītājiem, praktiķiem un tiesu iestādēm.

Tā rezultātā Regulas iespējamās turpmākās pārskatīšanas laikā varētu sīkāk izskatīt jautājumu par jurisdikcijas noteikumu paplašināšanu, lai iekļautu strīdus, kur iesaistīti atbildētāji, kuru domicils ir ārpus Savienības.

3.2. Īpašā jurisdikcija (7.–9. pants)

Nav pārsteigums, ka pētījums un *JUDGTRUST* projekta valstu ziņojumi parāda, ka no noteikumiem par īpašo jurisdikciju visbiežāk tiek izmantots 7. pants, savukārt 8. pantu piemēro reti[15] un publikācijās gandrīz nav nekādas informācijas par praksi vai diskusiju par 9. pantu[16].

---

[12] Kā apstiprināts apspriešanās pasākumos pētījumu gaitā.

[13] Tas varētu būt svarīgi, piemēram, attiecībā uz ietekmētājiem, kuru domicils ir ārpus ES un kuri ir iesaistīti produktu tirdzniecībā ES pircējiem, bet nav šo produktu pārdevēji.

[14] Neatkarīgi no cietušās personas domicila ES vai ārpus tās.

[15] Tomēr ir vērts norādīt, ka nesenie lūgumi EST liecina par to, ka karteļu lietās arvien vairāk tiek izmantots 8. panta 1. punkts. Sīkāka analīze par 8. panta 1. punkta piemērošanu ir iekļauta šim ziņojumam pievienotā dienestu darba dokumenta I daļā.

[16] Šā iemesla dēļ šajā ziņojumā nav aplūkota 9. panta piemērošana.

Iepriekšējās pārstrādāšanas laikā 7. pants tika grozīts tikai nedaudz, un valstu tiesas to turpina plaši piemērot. Tā rezultātā EST ir iesniegts vairāk lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu nekā par jebkuru citu Regulas normu.

Lielākā daļa dalībvalstu ziņoja, ka 7. panta piemērošana nav problemātiska. Saskaņā ar pētījumu netika ziņots par problēmām saistībā ar 7. panta 3.–7. punkta[17] darbību, jo tos joprojām reti piemēro praksē. Tomēr daudzi valstu tiesu pieprasījumi EST, kā to apstiprina vairāku dalībvalstu atbildes, atklāj vairākas būtiskas problēmas, kas saistītas ar 7. panta 1. un 2. punktu:

- jēdziena "lietas, kas attiecas uz līgumiem" darbības jomas aizvien plašāka interpretācija;
- līgumsaistību izpildes vietas noteikšana;
- kaitējuma vietas noteikšana tīri finansiālu zaudējumu lietās;
- mozaīkas principa piemērošana lietās, kas saistītas ar tiesību uz privātumu pārkāpumiem.

3.2.1. 7. panta 1. punkts

7. panta 1. punktā ir paredzēts noteikums par īpašu jurisdikciju strīdos par līgumsaistībām. Tomēr tas nenosaka definīciju jēdzienam "lietas, kas attiecas uz līgumiem" un šajā ziņā nesniedz nekādas norādes.

Nesenie EST spriedumi, piemēram, lietās *flightright GmbH* (apvienotās lietas C-274/16, C-447/16 un C-448/16) un *Feniks* (C-337/17), ilustrē, ka jēdziens "lietas, kas attiecas uz līgumiem" tiek interpretēts plaši. Šis jēdziens aptver arī prasības, kas var būt saistītas ar līgumu pat tad, ja starp tiesvedības pusēm nav noslēgts līgums[18], ja līgums ir apstrīdēts vai spēkā neesošs vai ja līgums ir noslēgts starp citām personām, nevis tām, kas iesaistītas tiesvedībā.

Pētījums un valstu tiesu jautājumi EST liecina, ka jēdziena "lietas, kas attiecas uz līgumiem" plašā interpretācija dažās lietās var radīt praktiskas grūtības, jo īpaši, ja šāda interpretācija atšķiras no līdzīgu valsts jēdzienu interpretācijas vai tiek uzskatīta par grūti savienojamu ar tuvuma un paredzamības principiem, kas ir 7. panta 1. punkta pamatā. Šajā ziņā tiek ierosināts, ka jēdziena "lietas, kas attiecas uz līgumiem" plaša interpretācija varētu radīt ievērojamas juridiskas neskaidrības trešām personām, pret kurām var tikt celta prasība tāda līguma izpildes vietā, par ko tās nezināja. Šīs bažas īpaši attiecas uz prasībām, kuru pamatā ir *actio pauliana* un kuras saskaņā ar spriedumu lietā *Feniks* (C-337/17) arī tiek uzskatītas par "lietām, kas attiecas uz līgumiem".

Ja valsts tiesa konstatē, ka situācija ir 7. panta 1. punkta piemērošanas jomā, t. i., tā ir "lieta, kas attiecas uz līgumu", tai ir jānosaka līgumsaistību izpildes vieta. Šķiet, ka tas ir sarežģīti, jo EST pieņemtos risinājumus[19] konkrētās lietās ne vienmēr var attiecināt uz lietām ar atšķirīgiem faktiskajiem apstākļiem, jo īpaši situācijās, kas saistītas ar vairākām izpildes vietām un vairākiem pienākumiem, vai saistībā ar līgumiem, kuros nav paredzēta nekāda

[17] Izņemot dažu dalībvalstu akadēmiskajās aprindās notikušās diskusijas par 7. panta 4. un 5. punktu.

[18] Piemēram, ja pasažieris pieprasa reisu apkalpojošajam pārvadātājam izmaksāt kompensāciju par kavētu lidojumu, lai gan līgums tika noslēgts ar citu pārvadātāju.

[19] Šajā sakarā sk. 2007. gada 3. maija spriedumu lietā *Color Drack*, C-386/05, ECLI:EU:C:2007:262, 2009. gada 9. jūlija spriedumu lietā *Rehder*, C-204/98, ECLI:EU:C:2009:439, 2010. gada 11. marta spriedumu lietā *Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH/Silva Trade SA*, C-19/09, ECLI:EU:C:2010:137.

fiziska preču nodošana un kuri digitālajā ekonomikā kļūst arvien nozīmīgāki (piemēram, līgumi par digitālo pakalpojumu vai digitālā satura, arī datu, sniegšanu). Šo pēdējo aspektu ilustrē nesenais spriedums lietā *VariusSystems* (C-526/23), kur izpildes vieta bija jānosaka attiecībā uz līgumu, saskaņā ar kuru Austrijā bāzēts prasītājs izstrādāja un piegādāja programmatūru atbildētājam, kas atrodas Vācijā, Covid-19 skrīninga testu izvērtēšanai Vācijas testēšanas centros. Šajā lietā iesniedzējtiesa šaubījās, vai izpildes vieta ir Austrijā, kur tiek veikta programmas intelektuālā jaunrade ("programmēšana") un uzņēmums ir reģistrēts, vai Vācijā, kur programmatūra sasniedz klientu, kur tai piekļūst un kur tā tiek izmantota.

Attiecībā uz izpildes vietas noteikšanu lietās, kas saistītas ar vairākām izpildes vietām, tas, ka valstu tiesas turpina lūgt EST norādījumus par 7. panta 1. punkta piemērošanu ikreiz, kad situācija pamatlietā atšķiras no situācijas, ko iepriekš aplūkojusi EST, liek domāt, ka var būt vajadzīgi vispārīgāki norādījumi, vēl jo vairāk tāpēc, ka 7. panta 1. punkta noteikums reglamentē ne tikai starptautisko jurisdikciju, bet arī teritoriālo jurisdikciju dalībvalstī[2021].

Visbeidzot, attiecībā uz izpildes vietas noteikšanu pētījums atklāj, ka dažas dalībvalstis pauž bažas par to, ko tās uzskata par sarežģītu 7. panta 1. punkta struktūru. 7. panta 1. punktā ir paredzēts autonoms divu veidu līgumu (pārdošanas un pakalpojumu) izpildes vietas jēdziens – konkrēti, 7. panta 1. punkta b) apakšpunktā –, vienlaikus saglabājot reti piemēroto *Tessili* formulu citiem līgumu veidiem, kas noteikti 7. panta 1. punkta c) apakšpunktā, lai gan šī formula praksē tiek uzskatīta par īpaši sarežģītu un nepiemērotu. Saskaņā ar spriedumu lietā *Tessili* (12/76) valstu tiesām ir jāpamatojas uz piemērojamiem valsts tiesību aktiem, lai noteiktu izpildes vietu, ja puses par to nav vienojušās. Tas nozīmē, ka jau jurisdikcijas novērtēšanas posmā valstu tiesām ir jāveic uzdevums, kas sastāv no vairākiem posmiem: tām vispirms ir jānosaka, kādas ir "attiecīgās saistības", otrkārt, tām ir jānosaka piemērojamās materiālās tiesības, pamatojoties uz tiesību kolīzijas normām, un tikai pēc tam tiesas var piemērot šīs valsts materiālās tiesības, lai noteiktu izpildes vietu.

Regulas turpmākās pārskatīšanas laikā varētu izskatīt iespējas vienkāršot 7. panta 1. punktā paredzētos noteikumus par izpildes vietu.

3.2.2. 7. panta 2. punkts

7. panta 1. punkts attiecas uz līgumsaistībām, savukārt 7. panta 2. punktā ir paredzēti īpaši jurisdikcijas noteikumi attiecībā uz neatļautu darbību. Jēdziena "neatļauta darbība" autonoma interpretācija ir radījusi dažus sarežģījumus[22], taču nošķīrums starp 7. panta 1. punktu un 7. panta 2. punktu praksē nav radījis būtiskas problēmas, daļēji tāpēc, ka EST nesen sniedza visaptverošus norādījumus lietā *Wikingerhof* (C-59/19)[23].

---

[20] Līdzīgus jautājumus, piemērojot 7. panta 2. punktu lietās, kad kaitējums rodas vairākās vietās, Nīderlandes tiesa uzdeva nesenajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu (*Apple*, C-34/24)).

[21] Saskaņā ar pētījumu šādās lietās (un vispārīgāk visās lietās, kad izpildes vietas noteikšana ir sarežģīta) daži zinātnieki ierosina, ka 7. panta 1. punkts prasītājiem būtu jāpadara nepieejams. Pakārtoti tie ierosina, ka ar dažādiem nosacījumiem 7. panta 1. punkta kritēriju varētu aizstāt ar prasītāja domicilu.

[22] Vairākas dalībvalstis ziņoja, ka šo autonomo interpretāciju tās uzskata par sarežģītu, nekonsekventu un juridiskās nenoteiktības avotu. Piemēram, lietā *Brogsitter* (C-548/12) EST nosprieda, ka attiecīgā civiltiesiskās atbildības prasība ir jāuzskata par "lietu, kas attiecas uz līgumu", lai gan saskaņā ar valsts tiesību aktiem tā uzskatāma par neatļautu darbību. Turklāt saskaņā ar EST judikatūru viens jēdziens, kas ir regulas "Roma II" darbības jomā (*culpa in contrahendo*), ir Regulas 7. panta 2. punkta darbības jomā, savukārt cits jēdziens (netaisna iedzīvošanās) nav.

[23] Šā sprieduma 32. un 33. punktā Tiesa konstatēja, ka prasība attiecas uz lietu, kas attiecas uz līgumu, ja šķiet, ka starp atbildētāju un prasītāju noslēgtā līguma interpretācija ir nepieciešama, lai pierādītu prasītāja norādītās atbildētāja rīcības likumību vai, gluži pretēji, nelikumību. Tas īpaši attiecas uz prasību, kas pamatota ar līguma noteikumiem vai tiesību normām, kuras ir piemērojamas saistībā ar šo līgumu. Savukārt, ja prasītājs atsaucas uz atbildības par neatļautu darbību noteikumiem vai kvazideliktu, proti, uz tiesību aktos

Kaitējuma vietas noteikšana tīri finansiālu zaudējumu lietās un mozaīkas principa saglabāšana lietās, kas saistītas ar personības tiesību aizskārumiem, šķiet, ir visproblemātiskākie 7. panta 2. punkta piemērošanas aspekti.

- *Tīri finansiālu zaudējumu vietas noteikšana*

Attiecībā uz tīri finansiāla kaitējuma vietas noteikšanu EST ir attīstījusi ievērojamu judikatūras kopumu, lai gan tas ne vienmēr var nodrošināt vēlamo juridiskās noteiktības līmeni. Šķiet, ka tādos spriedumos kā *Kolassa* (C-375/13) un *Universal Music* (C-12/15)[24] nav sniegti visaptveroši norādījumi, kā rezultātā valstu tiesas ir iesniegušas turpmākus lūgumus precizēt 7. panta 2. punktu.

No Tiesas judikatūras izriet, ka investīciju konta atrašanās vieta vien nevar tikt uzskatīta par pietiekamu, lai noteiktu vietu, kur rodas tīri finansiāli zaudējumi. Turklāt visos aspektos vēl nav skaidras un konsekventas pieejas attiecībā uz konkrētajiem apstākļiem, kam jāpastāv, lai noteiktu tiesas jurisdikciju lietās, kas ietver vietu, kurā radies kaitējums. To ilustrē spriedums lietā *Kronhofer* (C-168/02), kurā EST nosprieda, ka ne prasītāja domicila vietu, ne viņa aktīvu koncentrēšanas vietu nevar uzskatīt par faktoru, kas nosaka jurisdikciju, ja attiecīgais investīciju konts atrodas citā jurisdikcijā, bet nenorādīja, kurš sasaistes faktors būtu pietiekams.

Nesenā EST spriedumā lietā *VEB* (C-709/19) EST paļāvās uz tā saukto kaitējuma "tirgus noteikšanu" un nolēma, ka starptautiskā jurisdikcija ir tikai tās dalībvalsts tiesām, kurā biržā kotētajam uzņēmumam ir jāpilda tiesību aktos noteiktie ziņošanas pienākumi, un noraidīja to akcionāru pastāvīgās dzīvesvietas vietu, kuri cietuši finansiālus zaudējumus to investīciju kontos, kā izšķirošu faktoru zaudējumu rašanās vietas noteikšanai. Tomēr nav pilnīgi skaidrs, vai valsts tiesām, nosakot tīri finansiālu zaudējumu vietu, vēl ir jāņem vērā šie divi kritēriji.

Neskaidrība par kritērijiem, kas valstu tiesām ir jāņem vērā, nosakot tīri finansiālu zaudējumu vietu starptautiskās un teritoriālās jurisdikcijas nolūkā, un skaidrības trūkums EST judikatūrā šajā ziņā ir nevēlams un rada risku, ka Regulas 7. panta 2. punkts netiks piemērots vienādi. Šā iemesla dēļ ir ierosināts atteikties no izvēles starp vietu, kurā iestājies notikums, kas radījis kaitējumu, un vietu, kurā radies kaitējums, situācijās, kas saistītas ar tīri finansiāliem zaudējumiem, un piešķirt jurisdikciju tikai tās vietas tiesām, kurā iestājies notikums, kas radījis kaitējumu (*locus delicti commissi*)[25]. Šajā kontekstā tomēr būtu jāpatur prātā, ka regulā "Roma II"[26] piemērojamos tiesību aktus ir atļauts noteikt tikai valstij, kurā radies kaitējums.

- *Personības tiesību aizskārums*

---

noteikta pienākuma neizpildi, un ja nešķiet, ka būtu obligāti jāizvērtē ar atbildētāju noslēgtā līguma saturs, lai novērtētu, vai tam pārmestā rīcība ir likumīga vai nelikumīga, jo šis pienākums atbildētājam ir piemērojams neatkarīgi no šā līguma, prasības pamats ir lieta, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu Regulas 7. panta 2. punkta nozīmē.

[24] Gan lietā *Kolassa*, gan lietā *Universal Music* puse, kam nelabvēlīga līguma dēļ radās tikai finansiāli zaudējumi, pieprasīja ārpuslīgumisku zaudējumu atlīdzību no trešās personas, kas nebija līgumslēdzēja puse, bet kas bija atbildīga par nelabvēlīgo līgumu un no tā izrietošo zaudējumu atlīdzību. Lietā *Kolassa* EST lēma, ka tās dalībvalsts tiesām, kurā ir investora domicils un kurā atrodas bankas konts, kam nodarīts kaitējums, ir jurisdikcija izskatīt pārrobežu ārpuslīgumiskas prasības par tīri finansiāliem zaudējumiem. Lietā *Universal Music* EST konstatēja, ka nebūtu pietiekami aplūkot tikai tā bankas konta atrašanās vietu, kurā tieši materializējies finansiālais kaitējums.

[25] Sk. ģenerāladvokāta *Sánchez-Bordona* secinājumus, kas sniegti 2020. gada 17. decembrī lietas *VEB* 33. punktā.

[26] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II).

Attiecībā uz personības tiesību aizsardzību galvenie strīdi ir saistīti ar to, kā piemērot kritēriju par vietu, kur rodas kaitējums, publikācijām, un tā saukto "mozaīkas" principu, kas pirmo reizi tika noteikts lietā *Shevill* (C-68/93) attiecībā uz publikācijām papīra formā un vēlāk attiecināts arī uz tiešsaistes publikācijām. Lietā *Shevill* EST lēma, ka Regulas 7. panta 2. punktā jurisdikcija ir piešķirta tās dalībvalsts tiesām, kurā publikācija tika izplatīta un kurā cietušais apgalvo, ka tam ir radies kaitējums viņa reputācijai, kas ir vieta, kur kaitējums ir materializējies, bet tikai attiecībā uz kaitējumu, kas nodarīts šajā valstī, nevis attiecībā uz kaitējumu visā pasaulē[27]. Spriedumā *eDate* (C-509/09 un C-161/10) mozaīkas princips tika attiecināts arī uz lietām, kurās tiešsaistē tiek pārkāptas personības tiesības. Tomēr tiešsaistes satura lietās tika uzskatīts, ka cietušā interešu centra atrašanās vietas tiesām[28] ir jurisdikcija lemt par visu kaitējumu[29]. Atšķirību starp tiešsaistes un bezsaistes saturu varētu kritizēt kā grūti piemērojamu praksē, jo lielākā daļa laikrakstu ir pieejami gan drukātā (bezsaistes) veidā, gan tiešsaistē[30].

Saskaņā ar pētījumu un projekta *JUDGTRUST* konstatējumiem zinātnieki, daži ģenerāladvokāti un praktiķi ir kritizējuši EST judikatūru par personības tiesību pārkāpumiem. Kritiķi apgalvo, ka ar piekļuvi pārkāpjošajam saturam vien nepietiek, lai noteiktu jurisdikciju, pamatojoties uz vietu, kur radies kaitējums, un ka mozaīkas principa piemērošana izraisa tiesu skaita pieaugumu, kas nav nevienas puses leģitīmajās interesēs un neatbilst paredzamības un pareizas tiesvedības norises mērķiem[31].

Šī kritika ir īpaši aktuāla saistībā ar stratēģisku tiesvedību pret sabiedrības līdzdalību ("*SLAPP*"), ko paredzēts novērst ar nesen pieņemto *SLAPP* novēršanas direktīvu[32]. *SLAPP* ir tiesvedības ļaunprātīga izmantošana, jo tās mērķis nav faktiski īstenot tiesības uz piekļuvi tiesai, bet gan kļūt par līdzekli atbildētāja iebiedēšanai. Šīs tiesvedības pamatā var būt dažādi iemesli, un visizplatītākie ir apgalvojumi par neslavas celšanu vai citiem tiesību uz privātumu aizskārumiem. Tiesvedību par neslavas celšanu, pieprasot kompensāciju par zaudējumiem vai aizliegumus, bieži vien vērš pret žurnālistiem, un to var apzināti izmantot, lai apklusinātu kritiķus vai liegtu plašsaziņas līdzekļiem pildīt savu "sarga" funkciju. Šādu vajāšanu ar tiesu var veicināt, piemērojot mozaīkas pieeju, kā rezultātā ir daudzas pieejamās jurisdikcijas, kurās prasītājs var celt prasību, arī paralēli, lai izsmeltu atbildētāja resursus. Šā iemesla dēļ sarunās par Stratēģiskas tiesvedības pret sabiedrības līdzdalību novēršanas direktīvu Komisija ar deklarāciju apņēmās turpināt pētīt šo jautājumu saistībā ar gaidāmo Regulas pārskatīšanu.

Visbeidzot, lai gan 7. pants kopumā darbojas labi, daudzi valstu tiesu pieprasījumi EST, ko atbalsta dalībvalstu atbildes, liecina par problēmām 7. panta 1. un 2. punkta piemērošanā. Attiecībā uz 7. panta 1. punktu galvenās problēmas ir jēdziena "lietas, kas attiecas uz

---

[27] Šo kaitējuma atlīdzību var pieprasīt tikai tajā dalībvalstī, kurā ir atbildētāja domicils (4. pants) vai kurā iestājies notikums, kas radījis kaitējumu (7. panta 2. punkts).

[28] To saprot kā tādu, kas precīzāk attiecas uz vietu, kurā attiecīgā persona no savas reputācijas gūst vissvarīgākos ekonomiskos, politiskos, sociālos vai pat vienkārši attiecību ieguvumus.

[29] Tas tika apstiprināts spriedumos lietās *Bolagsupplysningen* (C-194/16), *Mittelbayerischer Verlag* (C-800/19) un *Gtflix Tv/DR* (C-251/20), kā arī tas, ka visu citu to dalībvalstu tiesas, kurās informācija bija pieejama, ir kompetentas lemt tikai par zaudējumiem, kas radušies šajā dalībvalstī. EST arī precizēja, ka tikai tās tiesas, kuru jurisdikcijā ir viss kaitējums, ir kompetentas lemt par pieprasījumiem izņemt un labot šķietami nomelnojošu saturu, jo šie pieprasījumi nav nodalāmi pa dalībvalstīm kā zaudējumu summa.

[30] Tādējādi tiesām interešu centrā ir jāizpilda sarežģītais uzdevums noskaidrot, kādi zaudējumi ir nodarīti tiešsaistē (atlīdzība var tikt pieprasīta visā pasaulē) vai bezsaistē (atlīdzību var pieprasīt tikai vienā dalībvalstī).

[31] Savukārt lielākā daļa dalībvalstu lūdz EST vai likumdevēja norādījumus par zaudējumu apmēra praktisku noteikšanu, atšķirību starp pastāvīgo dzīvesvietu un interešu centru.

[32] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2024/1069 (2024. gada 11. aprīlis) par sabiedrības līdzdalībā iesaistījušos personu aizsardzību pret acīmredzami nepamatotām prasībām vai ļaunprātīgu tiesvedību ("stratēģiska tiesvedība pret sabiedrības līdzdalību") (OV L, 2024/1069, 16.4.2024.).

līgumiem" plaša interpretācija un izpildes vietas noteikšana. Attiecībā uz 7. panta 2. punktu debatēs galvenā uzmanība tiek pievērsta grūtībām saistībā ar kaitējuma vietas noteikšanu tīri finansiālu zaudējumu lietās, kā arī mozaīkas principa pastāvīgajai nozīmei lietās, kas saistītas ar tiesību uz privātumu pārkāpumiem. Tāpēc Regulas turpmākas pārskatīšanas laikā varētu apsvērt veidus, kā vienkāršot un modernizēt 7. panta 1. un 2. punktu.

3.3. Aizsargājoši jurisdikcijas noteikumi attiecībā uz patērētāju līgumiem[33] (17.–19. pants)

Regulas 10.–23. pantā ir paredzēti jurisdikcijas noteikumi, kuru mērķis ir aizsargāt vājākās puses procesuālo stāvokli strīdos, kas saistīti ar apdrošināšanu, patērētājiem un nodarbinātību.

Salīdzinājumā ar iepriekšējiem tiesību aktiem Regula vēl vairāk pastiprināja šo aizsardzību. Lielās izmaiņas, kas ieviestas, 6. panta 1. punktā paplašinot darbības jomu attiecībā uz personām un pēc tam pielāgojot 18. panta 1. punktu un 21. panta 2. punktu, ir ļāvušas patērētājiem, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, un darba ņēmējiem izmantot aizsargājošās jurisdikcijas noteikumus strīdos pret tirgotājiem un darba devējiem, kuru domicils ir ārpus ES. Turklāt 20. panta 1. punkta grozījums ir ļāvis darba ņēmējiem iesniegt prasības pret vairākiem darba devējiem saskaņā ar 8. panta 1. punktu, mainot iepriekš lietā *Glaxosmithkline* (C-462/06)[34] pausto nostāju.

Aizsargājošie jurisdikcijas noteikumi attiecībā uz patērētāju līgumiem sniedz patērētājiem iespēju izvēlēties starp *forum rei* un *forum actoris* attiecībā uz patērētāju līgumiem Regulas 17. panta nozīmē. Savukārt 18. panta 2. punkts ierobežo iespēju celt prasību pret patērētāju tikai tā domicila valsts tiesās.

Pamatojoties uz valstu ziņojumiem par projektu *JUDGTRUST*, lielākā daļa dalībvalstu uzskata, ka Regulas noteikumi nodrošina patērētājiem pietiekamu aizsardzības līmeni, lai gan dažās dalībvalstīs veiktā izpēte liek domāt, ka šis līmenis būtu vēl vairāk jāpaaugstina, piemēram, paplašinot 17.–19. panta piemērošanas jomu attiecībā uz neatļautu darbību prasībām, kas ir plašākas par prasībām, kuras ir nesaraujami saistītas ar atbildību saskaņā ar līgumu, ko patērētājs faktiski noslēdzis ar pārdevēju vai piegādātāju.

Galvenās grūtības, kas saistītas ar aizsargājošu jurisdikcijas noteikumu piemērošanu attiecībā uz patērētāju līgumiem, ir šādas:

- jēdziens "patērētājs";
- jēdziens "komercdarbības novirzīšana";
- pārvadājuma līgumu izslēgšana 17. panta 3. punktā;
- jurisdikcijas noteikumu nepiemērojamība kolektīvās tiesiskās aizsardzības prasībās[35].

a) Jēdziens "patērētājs" un patērētāja domicila maiņas sekas

Pētījumā tika uzsvērtas problēmas, kas saistītas ar personas atzīšanu par patērētāju.

---

[33] Jurisdikcijas noteikumu piemērošana patērētāju līgumiem praksē radīja lielāko daļu jautājumu. Šā iemesla dēļ šo noteikumu piemērošanas analīze ir iekļauta ziņojuma pamattekstā. Analīze par jurisdikcijas noteikumu piemērošanu apdrošināšanas lietās un attiecībā uz atsevišķiem darba līgumiem ir iekļauta šim ziņojumam pievienotā dienestu darba dokumenta I daļā.

[34] Turklāt 26. panta 2. punktā tika ieviests jauns noteikums par vārdos neizteiktu vienošanos par jurisdikciju pēc EST sprieduma lietā *ČPP Vienna Insurance Group* (C-111/09): tiesai, kurā celta prasība, tagad ir pienākums nodrošināt, ka vājākā puse (atbildētājs) tiek informēta par tiesībām celt iebildumu par jurisdikcijas neesību un par sekām, ja tas netiek darīts.

[35] Šis jautājums ir aplūkots ziņojuma 6.1. punktā.

Parasti EST jēdzienu "patērētājs" interpretē šauri un definē pretēji "uzņēmējam" (profesionāla persona)[36]. Tomēr dažās lietās EST, šķiet, ir pieņēmusi nedaudz plašāku interpretāciju. Piemēram, lietā *Petruchová* (C-218/18) EST attiecībā uz investīcijām tiešsaistē secināja, ka zināšanas finanšu jomā pašas par sevi neizslēdz patērētāja statusu. Līdzīgi lietā *Personal Exchange International* (C-774/19) tiešsaistes pokera spēlētājs tika uzskatīts par patērētāju – lai gan viņš spēlēja lielu skaitu stundu dienā un saņēma ievērojamus laimestus –, ja vien viņš nav oficiāli deklarējis šādu darbību un to nepiedāvā trešām personām kā maksas pakalpojumu. Lietā *Schrems* (C-498/16) EST lēma, ka *Facebook* konta lietošanas maiņa no pilnībā neprofesionālas uz daļēji profesionālu nenozīmē "patērētāja" statusa zaudēšanu Regulas izpratnē, ja tādu pakalpojumu izmantošana, attiecībā uz kuriem prasītājs sākotnēji noslēdza līgumu, pārsvarā nav kļuvusi profesionāla. Konkrētāk, Tiesa lēma, ka konta izmantošana grāmatu izdošanai, lekciju rīkošanai, tīmekļvietņu uzturēšanai, līdzekļu vākšanai un vairāku patērētāju prasījumu nodošanai to izpildes nolūkā nenozīmē, ka privāts *Facebook* konta lietotājs zaudē "patērētāja" statusu.

Savukārt spriedumā lietā *Wurth Automotive GmbH* (C-177/22) EST atsaucās uz savu agrāko spriedumu lietā *Gruber* (C-464/01), lai lemtu, ka, nosakot, vai persona var tikt uzskatīta par patērētāju, var ņemt vērā arī to, vai persona, kas ir klients, ar savu rīcību attiecībā pret otru pusi faktiski tai ir radījusi iespaidu, ka tā ir rīkojusies darījumdarbības nolūkos, tā, ka otra puse varēja likumīgi nezināt par attiecīgā darījuma neprofesionālo mērķi. Ja tas tā būtu, īpašās jurisdikcijas normas attiecībā uz aspektiem, kas saistīti ar patērētāju līgumiem, nebūtu piemērojamas neatkarīgo no patērētāja līguma objektīvās pastāvēšanas.

b) Jēdziens "komercdarbības novirzīšana"

Lietās *Pammer* (C-585/08) un *Hotel Alpenhof* (C-144/09) EST ir nospriedusi, ka viens no faktoriem, lai noteiktu, vai darbība ir novirzīta uz patērētāja domicila dalībvalsti, ir "jebkura acīmredzama gribas izpausme noslēgt sliekšņa darījumus ar šīs dalībvalsts patērētājiem", un ir sniegts diezgan plašs, neizsmeļošs to apstākļu saraksts, kurus var ņemt vērā šajā nolūkā[37]. Šie apstākļi ietver attiecīgās darbības starptautisko raksturu, piemēram, noteiktas tūrisma darbības; tālruņa numuru norādi ar starptautisko kodu; augstākā līmeņa domēna nosaukuma, kas nav tās dalībvalsts domēns, kurā tirgotājs ir reģistrēts, izmantošanu, piemēram, ".de", vai neitrālu augstākā līmeņa domēna nosaukumu, piemēram, ".com" vai ".eu", izmantošanu; aprakstu par maršrutiem no vienas vai vairākām citām dalībvalstīm uz vietu, kur sniedz pakalpojumu, un norādi uz starptautisku klientu kopumu, ko veido klienti, kuru domicils ir dažādās dalībvalstīs, jo īpaši publicējot šādu klientu atsauksmes[38].

Tomēr valsts tiesas ir turpinājušas uzdot prejudiciālus jautājumus dažādās lietās par pakalpojumu un produktu piedāvāšanu internetā [39], tādējādi pierādot, ka digitālā kontekstā joprojām ir problemātiski interpretēt un piemērot prasību par komercdarbības vēršanu Regulas 17. panta 1. punkta c) apakšpunkta nozīmē.

c) Pārvadājumu līgumu izslēgšana 17. panta 3. punktā

---

[36] Šajā ziņā sk. sprieduma lietā *Schrems* (C-498/16) 29. punktu un tajā minēto judikatūru.

[37] Sk. 80. punktu.

[38] Sk. 81. punktu.

[39] Jo īpaši attiecībā uz Regulas (ES) Nr. 44/2001 15. panta 1. punkta c) apakšpunktu, sk. spriedumus lietās *Mühlleitner* (C-190/11), *Emrek* (C-218/12) un *Hobohm* (C-297/14). Par nesenāku gadījumu sk., piemēram, lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā *Commerzbank* (C-296/20), kas attiecas uz Lugāno konvencijas identiska noteikuma interpretēšanu un lietā *Lännen MCE* (C-104/22), kas attiecās uz šā jēdziena interpretāciju ES preču zīmju jomā.

Regulas noteikumi, kas reglamentē jurisdikciju attiecībā uz patērētāju līgumiem, attiecas uz visu veidu līgumiem. Vienīgais izņēmums 17. panta 3. punktā ir paredzēts attiecībā uz pārvadājuma līgumiem, kas nav līgumi, kuros par fiksētu cenu ir apvienots brauciens un izmitināšana.

Lai gan šādas izslēgšanas iemesli nemainījās, t. i., starptautiskajās konvencijās un citos ES instrumentos transporta jomā joprojām tiek piemēroti īpaši nozaru noteikumi, pētījums un valstu ziņojumi liecina, ka daudzas dalībvalstis pašlaik uzskata, ka izņēmums ir nepamatots, un aicina to svītrot. Dažas dalībvalstis norāda, ka šī izslēgšana ierobežo patērētāju iespējas vērsties tiesā strīdos par aviopasažieru tiesībām, jo īpaši lietās, kad patērētāja domicils nesakrīt ar lidmašīnas izlidošanas vai ielidošanas vietu, kurās ir pieejamās tiesas, pamatojoties uz izpildes vietu.

Turklāt pētījums liecina, ka pārvadājuma līgumu neietveršanas dēļ Regula dalībvalstīs netiek konsekventi piemērota. Vairākas dalībvalstis nosaka jurisdikciju attiecībā uz šādiem līgumiem, pamatojoties uz Regulas vispārīgajiem noteikumiem (DE, DK, BG, NL, PT), starptautiskām konvencijām, kas uzskatāmas par prioritārām salīdzinājumā ar Regulu (CY, DE, HU, IT, PT), vai valsts noteikumiem (LT, PT).

Lai izlemtu, vai izslēgšana no Regulas būtu jāsaglabā vai jāsvītro, īpaši ir jāizvērtē, vai citi ES instrumenti vai starptautiskie nolīgumi nodrošina pienācīgu patērētāju aizsardzību saistībā ar starptautisko jurisdikciju.

Visbeidzot, Regulas noteikumi par aizsargājošo jurisdikciju kopumā darbojas labi un nodrošina patērētājiem apmierinošu aizsardzības līmeni. Tomēr dažus patērētāju aizsardzības aspektus varētu sīkāk precizēt judikatūrā vai pastiprināt ar leģislatīvu iejaukšanos, ņemot vērā turpmāku analīzi pārskatīšanas laikā.

3.4. Izņēmuma jurisdikcija (24. pants)

Noteikumi par izņēmuma jurisdikciju, kas ir pārāki par vispārējiem noteikumiem un ir obligāti piemērojami, ir ietverti Regulas II nodaļas 6. iedaļā, kas sastāv tikai no 24. panta. Izņemot lietas *GAT* (C-4/03) judikatūras kodifikāciju 24. panta 4. punktā, Regula šo jurisdikcijas pamatu nemainīja.

Pētījums liecina, ka dalībvalstis nav konstatējušas būtiskas grūtības, kas saistītas ar šā jurisdikcijas pamata piemērošanu, un nav ziņojušas par ierobežota apjoma valsts judikatūru šajā jautājumā. Galvenā kritika attiecas uz Regulas ieviestajām unikālajām izmaiņām, proti, 24. panta 4. punkta piemērošanas jomas paplašināšanu, attiecinot to arī uz procedūrām, kas saistītas ar patentu spēkā esību, ja šis aspekts tiek izvirzīts kā aizstāvība[40].

Dažas dalībvalstis, ko atbalsta ģenerāladvokāts *Emiliou*[41], ir kritizējušas *GAT* judikatūras kodifikāciju 24. panta 4. punktā, jo tas nesniedz skaidrību par to, vai rūpnieciskā īpašuma tiesību pārkāpums ietilpst tā darbības jomā; paplašina risinājumu, kuru EST pieņēma ļoti specifiskā ("neparastā") lietā, kas attiecās uz prasību, ar kuru uzņēmums lūdza Vācijas tiesām atzīt, ka tas *nav* pārkāpis divus Francijas patentus, kas pieder Vācijas uzņēmumam ("negatīvs paziņojums"), attiecinot to arī uz "parastām" patentu pārkāpumu lietām; izceļas izņēmuma jurisdikcijas sistēmā tiktāl, ciktāl citi 24. panta noteikumi nav piemērojami tiesvedībai, kurā attiecīgie jautājumi ir izvirzīti tikai kā aizstāvība; dod iespēju ļaunprātīgi izmantot t. s.

[40] Dažas dalībvalstis ziņoja par vairākām citām grūtībām saistībā ar 24. panta piemērošanu: problemātisko atšķirību starp *in rem* tiesībām un *in personam* tiesībām, kā arī nekonsekvento judikatūru šajā jomā.

[41] Ģenerāladvokāta *Emiliou* 2024. gada 22. februāra secinājumi lietā *BSH Hausgeräte*, C-339/22, ECLI:EU:C:2024:159.

“torpedēšanas” prasības un kavē patenta īpašnieka tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību izmantošanu, kā arī prasības par procesa efektivitāti un pareizu tiesvedības norisi.

Turklāt tika apšaubīts, vai 24. pantam varētu būt refleksīva ietekme (*effet réflexe*) un vai dalībvalstu tiesām ir pienākums izskatīt strīdus, uz kuriem attiecas 24. pants un kuriem ir cieša saikne ar trešām valstīm. Proti, jautājums bija par to, vai 24. pants dod iespēju dalībvalstu tiesām vai uzliek tām pienākumu neizskatīt lietu, lai gan atbildētāja domicils ir dalībvalstī vai dalībvalsts tiesa var pamatot savu jurisdikciju ar citiem Regulas noteikumiem lietās, kad patents ir reģistrēts vai nekustamais īpašums atrodas trešā valstī, kā tas ir attiecībā uz patentiem vai nekustamo īpašumu, kas atrodas citās dalībvalstīs.

Nesenais EST spriedums lietā *BSH Hausgeräte* (C-339/22) sniedza atbildi uz jautājumu, saistībā ar kuru dalībvalstu tiesas un zinātnieki iepriekš bija sadalījušies divās pretējās nometnēs. Šajā spriedumā EST precizēja, ka 24. panta 4. punktam nav refleksīvas ietekmes[42]. Šo secinājumu var ekstrapolēt uz visu 24. pantu.

Turklāt spriedumā *BSH Hausgeräte* (C-339/22) Tiesa precizēja savu spriedumu lietā *GAT,* norādot, ka atbildētāja domicila dalībvalsts tiesai, kurā saskaņā ar Regulas 4. panta 1. punktu ir celta prasība par citā dalībvalstī piešķirta patenta pārkāpumu, joprojām ir jurisdikcija izskatīt šo prasību, ja saistībā ar šo prasību šis atbildētājs savai aizstāvībai apstrīd minētā patenta spēkā esību, savukārt šīs citas dalībvalsts tiesām ir ekskluzīva jurisdikcija lemt par šo spēkā esību.

Visbeidzot, noteikumi, kas nosaka Regulas izņēmuma jurisdikciju, kopumā darbojas labi. Tomēr Regulas turpmākas pārskatīšanas laikā varētu pārskatīt 24. panta 4. punkta formulējumu, kura mērķis ir kodificēt *GAT* judikatūru, ņemot vērā jaunākās norises lietā *BSH Hausgeräte*.

4. ATZĪŠANA UN IZPILDE

Ar Regulu tika atcelta nepieciešamība pasludināt izpildāmību (*exequatur*), lai panāktu ārvalsts sprieduma izpildi, kas ir pamatota ar dalībvalstu savstarpējo uzticēšanos tiesvedības norisei. Jaunā sistēma praksē darbojas diezgan labi, un tai ir bijusi pozitīva ietekme uz izmaksu samazināšanu un tiesu darba slodzi[43]. Pastāv dažas atšķirības starp valstīm, jo īpaši saistībā ar atteikuma iemeslu interpretāciju, taču tas neietekmē atzīšanas un izpildes sistēmas kopumā labo darbību. Tiesa gadu gaitā ir konsekventi interpretējusi šos atteikuma iemeslus, un dažas lietas, kas iesniegtas saskaņā ar Regulu, nemaina šo situāciju. Kopumā, lai gan nav ziņots par konkrētām problēmām, kas saistītas ar (jauno) atzīšanas un izpildes sistēmu, vairāki tehniski jautājumi var būt vēl jāapsver iespējamā turpmākā pārskatīšanas procesā.

Atteikuma iemeslu piemērošana

Regulas 45. pantā ir uzskaitīti vairāki pamati, kuru dēļ atzīšana un izpilde var tikt atteikta. Šie pamati ietver gan sabiedriskās kārtības pārkāpumu uzrunātajā dalībvalstī, gan dokumentu par procesu pienācīgu izsniegšanu atbildētājam, kas nav izpildījis savas saistības, un nesavienojamību ar citiem spriedumiem.

Jautājumi par sabiedriskās kārtības jēdzienu vairākas reizes minēti lūgumos Tiesai sniegt prejudiciālu nolēmumu. Lai gan Tiesa atstāj šā jēdziena interpretāciju valstu tiesu ziņā, tā var

[42] Zviedrijas tiesas uzdotie jautājumi attiecas uz Regulas 24. panta 4. punkta interpretāciju un darbības jomu strīdā par patenta pārkāpumu, kurā atbildētājs apgalvo, ka attiecīgie patenti nav spēkā valstīs, kurās ir iesniegti to pieteikumi vai tie ir reģistrēti.

[43] Lai gan pētījums apstiprināja šos konstatējumus daudzās dalībvalstīs, daži respondenti arī uzsvēra, ka ietekme ir ierobežotāka galvenokārt atteikuma iemeslu noturības dēļ.

izvērtēt šīs piemērošanas robežas (spriedums lietā *Diageo Brands*, C-681/13). Piemēram, lietā *H Limited* (C-568/20) Tiesa atkārtoja savu iedibināto judikatūru, saskaņā ar kuru sabiedriskā kārtība būtu jāinterpretē šauri un to varētu izmantot "tikai tad, ja šajā dalībvalstī pieņemta nolēmuma atzīšana veidotu tādas tiesību normas pārkāpumu, kas tiek uzskatīta par būtisku uzrunātās valsts tiesību sistēmā, vai tādu tiesību pārkāpumu, kas šajā tiesību sistēmā ir atzītas par pamattiesībām". Nesenākā lietā (*Real Madrid Club de Fútbol* (C-633/22)) Tiesa uzskatīja, ka acīmredzams pamattiesību pārkāpums saskaņā ar ES Pamattiesību hartu var būt sabiedriskās kārtības pārkāpums, kas pamato izpildes atteikumu. Vienlaikus Tiesa tajā pašā spriedumā atzina, ka saskaņā ar savstarpējas uzticēšanās principu visām dalībvalstīm ir jāuzskata, ka citas dalībvalstis ievēro Savienības tiesību aktus, jo īpaši tajos nostiprinātās pamattiesības.

Valsts līmenī, lai atteiktu atzīšanu un izpildi, reti tiek izmantota sabiedriskā kārtība un, ja tā tiek izmantota, tā reti ir veiksmīga[44]. No tā izriet, ka kopumā valstu tiesas ievēro Tiesas judikatūru un šo jēdzienu interpretē šauri.

45. panta 1. punkta c) un d) apakšpunktā ir ietverti divi atteikuma pamati, kas atsaucas uz nesavienojamu spriedumu ar tām pašām pusēm uzrunātajā dalībvalstī (c) apakšpunkts) vai agrāku spriedumu ar tām pašām pusēm un par to pašu prasības pamatu citā dalībvalstī vai trešā valstī (d) apakšpunkts). Tiesa spriedumā lietā *London Steam-Ship Owners's Mutual Insurance* (C-700/20) uzdeva jautājumus par to, cik svarīgi ir ievērot *lis pendens* noteikumus, kas paredzēti 29. un 30. pantā, atsaucoties uz atteikuma pamatu par nesavienojamiem spriedumiem[45].

Proti, izņemot gadījumu, kad izcelsmes tiesai ir izņēmuma jurisdikcija, Regulā nav ietverts mehānisms 29. un 30. pantā[46] paredzēto *lis pendens* noteikumu kontrolei. Pretēji šiem noteikumiem, kas dod priekšroku tiesai, kurā pirmajā celta prasība, 45. panta 1. punkta d) apakšpunkts dod priekšroku agrākam spriedumam pat tad, ja tiesvedība ir sākusies pēc tās, kuras rezultātā spriedums tika atzīts un izpildīts. No otras puses, 45. panta 1. punkta c) apakšpunktā nav ietverta nekāda prasība par laiku, bet tā piemērošanas joma ir plašāka nekā *lis pendens* noteikumiem.

Tā rezultātā, lai gan ar sabiedrisko kārtību saistītais atteikuma iemesls, šķiet, nerada praktiskas grūtības, Regulas iespējamās turpmākās pārskatīšanas laikā varētu sīkāk aplūkot saskanību starp 45. panta 1. punkta c) un d) apakšpunktu un *lis pendens* noteikumiem.

5. SAISTĪBA AR CITIEM INSTRUMENTIEM (67.–74. PANTS)

Regula nav būtiski mainījusi noteikumus, kas reglamentē tās attiecības ar citiem ES vai starptautiskiem instrumentiem, izņemot jaunos noteikumu, kuru mērķis ir ļaut īstenot tā dēvēto "patentu paketi", kas noteikta 71.a–71.d pantā, un precizēt saikni – 73. pantā – starp Regulu un Lugāno konvenciju[47], Ņujorkas konvenciju[48] un trešās valsts un dalībvalsts divpusējām konvencijām un nolīgumiem, kas noslēgti pirms 2002. gada 1. marta.

---

[44] Projekts *JUDGTRUST* liecina, ka dažās dalībvalstīs šis atteikuma pamats tiek izmantots reti (ET, FR, IT, NL). Pat tad, ja uz to biežāk atsaucas, tiesas reti to piemēro, lai atteiktu atzīšanu un izpildi (BG, PL).

[45] Izskatāmā lieta attiecās uz īpašo situāciju, kad tiesas, kurā otrajā celta prasība, spriedums ir pieņemts kā šķīrējtiesas nolēmums.

[46] Tas kļuva skaidrs spriedumā lietā *Liberato*, ko Tiesa 2019. gadā pieņēma saskaņā ar regulu "Brisele I". Šajā spriedumā Tiesa norādīja, ka pat tad, ja ir pārkāpts *lis pendens* noteikums, tās dalībvalsts tiesas, kurā pirmajā celta prasība, nevar atteikt atzīšanu tikai šā iemesla dēļ. Tāpat šāds pārkāpums nav acīmredzami pretrunā tās dalībvalsts sabiedriskajai kārtībai, kurā tiek lūgta atzīšana.

[47] 2007. gada 30. oktobra Konvencija par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV L 339, 21.12.2007., 1. lpp.).

Šo noteikumu piemērošana dalībvalstīs ir ļoti nekonsekventa. Kopš Vienotā patentu tiesa sāka darboties 2023. gada 1. jūnijā, 71.a–71.d pants vēl nav ietekmējis tiesu praksi nevienā dalībvalstī vai ES tiesu līmenī. Turpretī lielākajā daļā dalībvalstu tiek novērota plaša 71. panta piemērošana valstu tiesās. To starptautisko konvenciju saraksts, kas izraisīja 71. panta piemērošanu dažādās dalībvalstīs, ir diezgan plašs, un visbiežāk atsauces tika norādītas uz *CMR*[49] un citām konvencijām transporta jomā.

Spriedumā lietā *TNT Express Netherland* (C-533/08) Tiesa nosprieda, ka regulas "Brisele I" noteikumam, kas ir identisks pašreizējam 71. pantam, mērķis ir saskaņot regulu ar specializētām starptautiskām konvencijām. Turklāt Tiesa precizēja, ka šāda koordinācija ir jāveic, neapdraudot pamatprincipus, kas ir regulas pamatā, proti, spriedumu brīvu apriti civillietās un komerclietās, jurisdikcijas paredzamību, pareizu tiesvedības norisi, vienlaicīgas tiesvedības riska samazināšanu un savstarpējo uzticēšanos tiesvedības norisei Eiropas Savienībā. Šajā spriedumā Tiesa noteica tā saukto "*TNT* testu", kas valsts tiesām ir jāpiemēro situācijās, kad ir piemērojami regulas un specializētās konvencijas noteikumi, uz kuriem attiecas minētās regulas 71. pants, lai nodrošinātu, ka specializēto konvenciju noteikumi ir piemērojami tikai tad, ja tie negatīvi neietekmē Briseles režīma pamatprincipus. EST ir atkārtoti uzsvērusi šos principus jaunākajā spriedumā lietā *Gjensidige* (C-90/22).

Lietuvas Augstākās tiesas rīkojums par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā *Gjensidige* (C-90/22) labi ilustrē grūtības, ar kurām saskaras valstu tiesas, piemērojot Regulas 71. pantu. Šīs grūtības galvenokārt ir saistītas ar *TNT* testa nenoteiktību, un tās tiek uzskatītas par tādām, kas apdraud 71. panta vienotu piemērošanu visās dalībvalstīs, jo īpaši tāpēc, ka citas dalībvalstis ir ziņojušas par līdzīgām problēmām.

Kopumā šķiet, ka Regulas noteikumi, kas reglamentē attiecības starp Regulu un citiem attiecīgā gadījumā piemērojamiem ES instrumentiem un starptautiskajām konvencijām, darbojas labi un nodrošina vajadzīgo skaidrību par Regulas vietu tādu ES un starptautisko instrumentu sistēmā, kas reglamentē arī jautājumus par starptautisko jurisdikciju vai spriedumu atzīšanu un izpildi. Tomēr turpmākās pārskatīšanas laikā varētu izskatīt iespēju sīkāk precizēt 71. pantu, ņemot vērā EST sniegto interpretāciju.

6. HORIZONTĀLIE JAUTĀJUMI

6.1. Kolektīva tiesiskā aizsardzība

Regulā nav paredzēti īpaši noteikumi, kas piemērojami masveida prasībām, parasti prasībām, kurās prasītāju grupa pieprasa zaudējumu atlīdzināšanu no viena vai vairākiem atbildētājiem, ko dēvē par kolektīvo tiesisko aizsardzību, kā definēts Eiropas Komisijas 2013. gada ieteikumā[50]. Pārstāvības prasības patērētāju kolektīvo interešu aizsardzībai, kā noteikts Pārstāvības prasību direktīvā (ES) 2020/1828[51], atbilst minētajā ieteikumā sniegtajai kolektīvās tiesiskās aizsardzības definīcijai. Ir uzdoti vairāki jautājumi par to, vai parasto noteikumu par jurisdikciju piemērošana lietās, kas saistītas ar neatļautu darbību vai patērētāju

---

[48] 1958. gada 10. jūnija Konvencija par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu, kas stājās spēkā 1959. gada 7. jūnijā (330 UNTS 38, Ņujorkas konvencija).

[49] Konvencija par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu, kas parakstīta Ženēvā 1956. gada 19. maijā un grozīta ar 1978. gada 5. jūlijā Ženēvā parakstīto protokolu.

[50] Sk. Komisijas Ieteikumu (2013. gada 11. jūnijs) par kopējiem principiem attiecībā uz dalībvalstu aizlieguma un atlīdzināšanas kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismiem saistībā ar Savienības tiesību aktos paredzēto tiesību pārkāpumiem (2013/396/ES) (OV L 201, 26.7.2013.).

[51] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2020/1828 (2020. gada 25. novembris) par pārstāvības prasībām patērētāju kolektīvo interešu aizsardzībai un ar ko atceļ Direktīvu 2009/22/EK (Dokuments attiecas uz EEZ) (OV L 409, 4.12.2020., 1. lpp.).

līgumiem, atbilst paredzētajam mērķim, lai efektīvi izskatītu kolektīvās tiesiskās aizsardzības prasības.

EST vairākkārt izskatīja šāda veida lietas. Spriedumā lietā *Henkel* (C-167/00) Tiesa secināja, ka Briseles konvencijas 5. panta 3. punkts (Regulas 7. panta 2. punkts) ir piemērojams prasībām, ko cēlusi organizācija, kas pārstāv patērētāju intereses. Tomēr Tiesa arī uzskatīja, ka uz šādām organizācijām neattiecas īpašā aizsardzība, kas Regulas 4. pantā ir paredzēta individuāliem patērētājiem. Lietā *Schrems* (C-498/16) Tiesa nosprieda, ka, ja prasījumus patērētājam ir nodevuši citi patērētāji, kuru domicils ir tajā pašā dalībvalstī vai citur (citā dalībvalstī vai pat ārpus ES), prasītājs nevar atsaukties uz jurisdikciju savā domicila valstī attiecībā uz šiem nodotajiem prasījumiem, pamatojoties uz Regulas 18. pantu.

Divos citos lēmumos kolektīvās tiesiskās aizsardzības lietās Tiesa sniedza papildu skaidrojumus par 7. panta 2. punkta piemērošanu šādās situācijās, proti, ka notikuma, kas rada kaitējumu, vieta ir jānovērtē attiecībā uz katru prasījumu neatkarīgi no jebkādas turpmākas nodošanas vai apvienošanas (*CDC Hydrogen Peroxide SA,* C-352/13) vai ka vieta, kur kaitējums rodas transportlīdzekļiem, kas aprīkoti ar krāpniecisku programmatūru, ir dalībvalstī, kurā iegādātas defektīvās preces (*VKI/Volkswagen,* C-343/19). Jautājums par 7. panta 2. punkta interpretāciju šajā kontekstā radās arī nesenā lietā, kuras izskatīšana šā ziņojuma sagatavošanas laikā vēl nebija pabeigta (*Stichting Rights to Consumer Justice/Apple,* C-34/32). Šajā lietā Tiesai tika uzdoti vairāki jautājumi par to, kā interpretēt vietu, kurā noticis notikums, kas rada kaitējumu, vai kurā radies kaitējums, saistībā ar prasību par zaudējumu atlīdzināšanu par iespējamu Savienības konkurences tiesību pārkāpumu, ko pieļāvusi tiešsaistes platforma, kura principā ir pieejama visā pasaulē. Ģenerāladvokāts *Sánchez-Bordona* 2025. gada 27. marta secinājumos secināja, ka attiecībā uz abām vietām galvenais sasaistes faktors ir lietotāja domicils. Svarīgi ir tas, ka ģenerāladvokāts uzskatīja, ka 7. panta 2. punkts nebūtu jāinterpretē citādi, ja prasību ceļ struktūra, kas saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir tiesīga celt pārstāvības prasības. Visbeidzot, ģenerāladvokāts uzskatīja, ka valsts procesuālo tiesību norma, kas ļauj tiesai apvienot līdzīgas prasības, kuras tiek izskatītas tajā pašā dalībvalstī, ir saderīga ar 7. panta 2. punktu.

Visi šajās lietās uzdotie jautājumi bija saistīti ar tiesu jurisdikciju, proti, 7. panta 2. punkta pašreizējo sarežģīto piemērošanu kolektīvo prasību gadījumā, jo patērētāju kolektīvo prasību gadījumā nav iespējams apvienot tiesvedības procesus vienā tiesā vai nav iespējams apvienot tiesvedības procesus viena prasītāja (*forum actoris*) domicilā, ja patērētāju domicils ir tajā pašā dalībvalstī vai dažādās dalībvalstīs[52].

Šķiet, ka Regula var radīt nevajadzīgu slogu prasītājiem kolektīvās tiesiskās aizsardzības prasībās, jo vairumā gadījumu viņiem būtu jāvēršas vairākās tiesās, lai izskatītu lietu. Tas savukārt var izraisīt nesavienojamu spriedumu pieņemšanu. Lai gan saistīto prasību noteikums Regulas 30. pantā var sniegt risinājumus šādā situācijā, prasītājiem joprojām ir jāiesniedz pieteikums dažādās tiesās, pirms iespējama apvienošana tiesā, kurā pirmajā celta prasība. Tas rada papildu slogu prasītājiem, jo īpaši, ja tie ir vājāki lietas dalībnieki.

Tādējādi Regulas iespējamās turpmākās pārskatīšanas laikā varētu sīkāk izskatīt šo jautājumu, jo īpaši attiecībā uz to, vai Regula apmierinoši reglamentē jurisdikciju kolektīvo (patērētāju) prasību gadījumā.

6.2. Digitalizācijas ietekme uz Regulu

Digitālā pārveide sākās labu laiku pirms Regulas pieņemšanas, taču tā ir paātrinājusies vēl nepieredzētā veidā, arī ņemot vērā Covid-19 izraisīto krīzi. Ir notikusi nepieredzēta komercdarbības pārcelšanās no galvenokārt bezsaistes vides uz tiešsaisti, kas ietver sociālo

[52] Pētījumā tika identificēta tā pati problēma, kas saistīta ar ļoti ierobežotajām apvienošanas iespējām.

mediju, viedierīču, kriptovalūtu un blokķēžu tehnoloģiju izmantošanu, kā arī sprādzienveidīgs pieprasījuma pieaugums pēc attālināta darba un platformu darba, kas ir paātrinājis darbvietu digitālo pārveidi Eiropas Savienībā un ārpus tās. Vienlaikus Covid-19 krīze ir arī aktualizējusi tiesu procedūru digitalizācijas nozīmi piekļuves tiesai nodrošināšanā.

6.2.1. Satura digitalizācija

Kā jau tas bija gaidāms, "digitālo" attiecību skaita palielināšanās – kas pēc būtības ir teritoriāla un arvien plašāka visuresošu digitālo tehnoloģiju izmantošana – ir radījusi vairākas problēmas saistībā ar tādas regulas piemērošanu, kurā ir paredzēti jurisdikcijas noteikumi, kas tradicionāli pamatojas uz ģeogrāfiskiem sasaistes faktoriem.

Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu EST, lai saņemtu norādījumus par Regulas piemērošanu "digitālajam saturam", labi ilustrē šīs galvenās problēmas. Valstu tiesas saskaras ar grūtībām, nosakot, vai vienošanās par jurisdikciju tika likumīgi noslēgta tiešsaistē (*Tilman*, C-358/21), un izpildes vietas noteikšana attiecībā uz digitālo preču piegādi vai tiešsaistes pakalpojumu sniegšanu (*VariusSystems*, C-526/23), ja kaitējumu rada visā pasaulē lejupielādējama lietotne (*Apple*, C-34/24), ir vien dažas no šīm problēmām.

Gaidāmais blokķēdes tehnoloģiju izmantošanas pieaugums, lielāka uzņēmumu izveides digitalizācija, mākslīgā intelekta ieviešana vairākās nozarēs un metaversu izveide noteikti arī radīs jaunus jautājumus un problēmas. Piemēram, darījumos iesaistīto pušu pseidonimitāte (vai anonimitāte) vai bieži vien nezināmais blokķēdes tīkla dalībnieku skaits varētu radīt grūtības piemērot pat atbildētāja domicila pamatnoteikumu.

Tomēr pagaidām grūtības, ar kurām saskaras valstu tiesas, piemērojot Regulu digitālā kontekstā, neatšķiras no grūtībām, kas rodas "nedigitālā" kontekstā. Piemēram, lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, lai saņemtu norādījumus par tiešsaistes līguma izpildes vietas noteikšanu Regulas 7. panta vajadzībām, nav vairāk kā par bezsaistes līgumiem. Turklāt, tāpat kā attiecībā uz Regulas piemērošanu nedigitālajā jomā, EST ir sniegusi noderīgus norādījumus par Regulas noteikumu piemērošanu digitālajam saturam.

Visbeidzot, šajā posmā ne Eiropas Savienības Tiesai uzdotie prejudiciālie jautājumi, ne tās lēmumi, ne valstu līmenī savāktie ierobežotie dati[53] neļauj izdarīt pārliecinošus secinājumus par spēkā esošo Regulas noteikumu piemērotību arvien digitālākā vidē.

6.2.2. Tiesvedības procedūru digitalizācija

Attiecībā uz tiesvedības procedūru digitalizāciju Komisija ir aktīvi strādājusi pie tiesu sistēmu digitalizācijas, īpašu uzmanību pievēršot digitālajai pārrobežu sadarbībai civillietās un komerclietās, lai nodrošinātu nepārtrauktu piekļuvi tiesai un netraucētu efektīvu tiesu iestāžu sadarbību, kā arī lai samazinātu procesuālo kavēšanos, administratīvo slogu un izmaksas. Šo centienu rezultātā 2023. gada beigās tika pieņemta digitalizācijas pakete[54], kas mainīja saziņas kanālu kompetentajām tiesu iestādēm attiecībā uz 24 tiesību aktiem (cita starpā šo Regulu), proti, noteica pāreju uz digitālo kanālu, un izveidoja digitālu saziņas

[53] Pētījuma gaitā datu vākšana par satura digitalizācijas ietekmi uz Regulas piemērošanu deva ļoti ierobežotus rezultātus Savienības un valstu līmenī. Nav skaidrs, vai tas ir izskaidrojams ar informācijas trūkumu par šīm lietām vai ar tiesvedību trūkumu.

[54] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/2844 (2023. gada 13. decembris) par tiesu iestāžu sadarbības un tiesu iestāžu pieejamības digitalizāciju pārrobežu civillietās, komerclietās un krimināllietās un ar ko groza dažus tiesību aktus tiesu iestāžu sadarbības jomā, un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2023/2843 (2023. gada 13. decembris), ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/99/ES un 2014/41/ES, Padomes Direktīvu 2003/8/EK un Padomes Pamatlēmumus 2002/584/TI, 2003/577/TI, 2005/214/TI, 2006/783/TI, 2008/909/TI, 2008/947/TI, 2009/829/TI un 2009/948/TI attiecībā uz tiesu iestāžu sadarbības digitalizāciju.

kanālu (Eiropas elektroniskās piekļuves punktu (*EEAP*)) starp fiziskām vai juridiskām personām un kompetentajām iestādēm dažos ierobežotos saziņas gadījumos civillietās un komerclietās, tai skaitā atzīšanas, izpildāmības pasludināšanas vai atzīšanas atteikuma procedūrās, kā arī procedūrās, kas saistītas ar apliecības izdošanu, labošanu un atsaukšanu saskaņā ar Regulu. Šie centieni ir cieši saistīti ar pastiprinātiem dalībvalstu centieniem šajā jomā, kā atspoguļots ikgadējā Eiropas Savienības rezultātu apkopojumā tiesiskuma jomā[55] un Padomes Eiropas e-tiesiskuma stratēģijā 2024.–2028. gadam[56].

Lai sasniegtu digitalizācijas paketes mērķus, Komisijai ir pienākums pieņemt vairākus īstenošanas aktus. Attiecībā uz Regulu īstenošanas akts ir jāpieņem līdz 2029. gada 17. janvārim, un tas galvenokārt attieksies uz decentralizētas IT sistēmas izveidi saziņai starp kompetentajām tiesu iestādēm un *EEAP* integrēšanu vairākos saziņas procesos, piemēram, atzīšanas atteikuma procedūras laikā saskaņā ar Regulas 45. pantu, kā arī procedūrās, kas saistītas ar apliecību izdošanu, labošanu un atsaukšanu. Pēc īstenošanas šie jaunie noteikumi dalībvalstīs kļūs piemērojami līdz 2031. gada sākumam un vienkāršos un paātrinās procedūras civillietās un komerclietās ar pārrobežu ietekmi.

Papildus esošo procedūru digitalizācijai, proti, saziņas kanālu nomaiņai, izmantojot digitalizācijas paketi, Regulas turpmākas pārskatīšanas laikā varētu izskatīt arī citus veidus, kā modernizēt Regulas darbību. Šādā Regulas modernizācijā varētu ņemt vērā digitalizācijas sniegtos ieguvumus un apsvērt iespēju saīsināt dažādus termiņus vai uzlabot saziņu starp tiesām, piemēram, paralēlas tiesvedības gadījumā. Lietās, uz kurām attiecas Regula, varētu arī izpētīt iespēju pilnībā digitalizēt tiesas procedūras.

Visbeidzot, pašlaik Komisijas rīcībā nav pietiekami datu, kas liecinātu par to, ka Regulas noteikumi par starptautisko jurisdikciju attiecībā uz digitālajiem scenārijiem un darījumiem nav piemēroti, taču norises būtu jāturpina cieši uzraudzīt. Savukārt Regulas pārskatīšanas laikā varētu izpētīt iespējamos veidus, kā pārskatīt un vienkāršot Regulā paredzētās procedūras kā daļu no digitalizācijas paketes iniciētās civiltiesību sistēmu digitālās reformas.

7. NOSLĒGUMA PIEZĪMES

Vairāk nekā desmit gadu laikā pēc Regulas piemērošanas tā darbojusies labi un kopumā ir sasniegusi savus galvenos mērķus – uzlabot juridisko noteiktību attiecībā uz tiesām, kurām ir jurisdikcija pārrobežu strīdos, un vienkāršot spriedumu atzīšanas un izpildes mehānismu.

Tomēr jomā, kas Regulas pārstrādātajā redakcijā netika pilnībā aplūkota, proti, **jurisdikcijas noteikumu paplašināšanā, lai attiecinātu tos uz atbildētājiem, kuru domicils nav kādā no dalībvalstīm**, ir vajadzīga papildu analīze, lai izlemtu, vai šādai paplašināšanai vajadzētu būt likumdošanas pasākumu iejaukšanās priekšmetam.

Turklāt varētu apsvērt vairāku jēdzienu turpmāku precizēšanu vai vienkāršošanu, lai uzlabotu to piemērošanu praksē. Tas attiecas uz vairākiem noteikumiem, kas skar piemērošanas jomu, piemēram, **šķīrējtiesas izslēgšanu**, kā arī jēdzienu "**tiesa**" vai jēdzienu, kas saistīts ar **pagaidu pasākumiem, tostarp aizsardzības pasākumiem**.

Turklāt varētu izpētīt iespēju vēl vairāk vienkāršot un uzlabot efektivitāti noteikumiem par jurisdikciju, jo īpaši **7. panta 1. un 2. punkta** ietvertajiem, kā arī noteikumiem, kas saistīti ar

[55] Komisijas paziņojums (2024. gada 20. marts) Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Centrālajai bankai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai (COM (2023) 309 final). 2023. gada Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā.

[56] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15509-2023-INIT/lv/pdf .

patērētāju līgumiem. Tāpat varētu apsvērt, vai **noteikumus par atzīšanu un izpildi** varētu vēl vairāk racionalizēt un vienkāršot.

Jāveic arī dziļāka analīze, lai izlemtu, vai ar likumdošanas pasākumiem varētu vēl vairāk uzlabot procesuālos instrumentus, kas vajadzīgi, lai aptvertu noteikta veida prasības, piemēram, tās, ko parasti dēvē par **kolektīvo tiesisko aizsardzību**.

Visbeidzot, varētu apsvērt iespēju **uzlabot koordināciju starp Regulu un starptautiskajiem instrumentiem** un **veidus, kā modernizēt un vienkāršot** Regulā **paredzētās procedūras civiltiesību sistēmu digitālās reformas** ietvaros.

Tāpēc Komisija **sāks** Regulas **oficiālu pārskatīšanu**, lai apsvērtu un, iespējams, sagatavotu priekšlikumu grozīt vai pārstrādāt Regulu saskaņā ar labāka regulējuma noteikumiem, ja šajā pārskatīšanā tiks secināts, ka izmaiņas ir nepieciešamas un piemērotas.